

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PE VALEA CĂLMĂȚUIULUI (reg. Galați)

ÎN trecut partea de nord-est a Cîmpiei Romîne, mai precis, teritoriul cuprins astăzi în raioanele Filimon Sîrbu (Făurei), Însurăței (Călmățui) și Brăila, regiunea Galați, a fost aproape complet neglijat în ceea ce privește cercetările arheologice. Informațiile noastre se limitau numai la două puncte arheologice, Scorțaru¹ și Nazîru², cunoscute și acestea prin descoperiri întîmplătoare.

În ultimii ani, Muzeul regional Galați și Muzeul raional Brăila au întreprins o serie de cercetări arheologice în această regiune, datorită cărora harta arheologică a fost îmbogățită cu noi descoperiri.

Astfel, în raionul Brăila, pe teritoriul comunei Baldovinești, directorul Muzeului raional Brăila a descoperit resturi materiale neolitice ce aparțin culturii de tip Boian, faza Giulești, și resturi mai noi, iar la Brăilița, vadul Catagaței, într-o cărămidărie, a descoperit o așezare neolitică de tip Gumelnița.

În raionul Călmățui, în partea de nord a satului Gabrielescu, pendinte de comuna Bordei-Verde, s-au găsit pe un loc de casă viran fragmente ceramice din a doua epocă a fierului.

În articolul de față ne vom ocupa cu prezentarea descoperirilor arheologice de pe teritoriul comunei Lișcoteanca și al comunei Largu, ambele situate pe valea Călmățuiului.

Avînd în vedere faptul că punctele arheologice de care ne ocupăm se află în Cîmpia Călmățuiului, este necesar să prezentăm mai întîi o descriere sumară a acesteia, sub aspectul geomorfologic.

În acest scop preferăm să cităm un pasaj concludent dintr-un studiu geografic: «Cîmpia Călmățuiului, cuprinsă între valea Ialomîței și valea Călmățuiului, se caracterizează printr-o altitudine mică (55 m); scade din valea Călmățuiului spre valea Ialomîței și de la vest la est (63—41m). Pe porțiunea din imediata apropiere a Călmățuiului, se află o zonă de dune vechi, fixate (parțial mobile). Spre sud, cîmpia prezintă o serie de lacuri, resturi de vechi văi fluviatile anastomozate (limane fluviatile). Către Dunăre apare o terasă întinsă, care se continuă spre nord în cîmpia Brăilei. Cîmpia este acoperită de depozite de loess, de grosimi variabile, în care sînt dezvoltate procese de tasare»³.

A. LIȘCOTEANCA

Cu prilejul unei periegeze efectuate în raionul Călmățui din regiunea Galați, la data de 18 iunie 1953, am descoperit pe teritoriul comunei Lișcoteanca rămășițele a două așezări omenești, din timpul orînduirii comunei primitive.

¹ I. Nestor, *Zur Chronologie der rumänischen Steinzeit*, în «Prähistorische Zeitschrift», Berlin, 1928, p. 139.

² V. Pârvan, *Getica*, p. 9.

³ Tr. Naum, H. Grumăzescu și G. Niculescu, *Raiizarea geomorfologică a părții de nord-est a Cîmpiei Romine*, în «Probleme de geografie», vol. I, Ed. Acad. R.P.R., 1954, p. 91.

Dacă privești din marginea de nord-vest a comunei Lișcoteanca în direcția sud—sud-est, de la prima vedere atenția este reținută și fixată cu deosebit interes asupra celor două mături, ce se află situate în actuala luncă mlăștinoasă a pârâului Călmățui, pe care localnicii le numesc « popine » (fig. 1).

În al doilea rând, cauți să urmărești cu o vie curiozitate meandrele vechii terase a aceluiași pârâiș ce se pierde departe în cîmpie. Imediat începi să bănuiești aici existența unor așezări străvechi și să faci analogii cu alte locuri asemănătoare — tipice — cum sînt cele de la Boian, de la Gumelnița din apropierea Olteniței, așezările de la Sultana, Vidra, Glina, sau așezarea descoperită recent la Giulești, unde, cîndva, în timpuri străvechi, oamenii și-au fixat așezările. Astfel de terenuri dominante, cum sînt de pildă « popinele » și « măturile », « boturile de deal » și terasele, în apropierea apelor, erau cele mai prielnice pentru stabilirea așezărilor omenesti în condițiile de atunci.

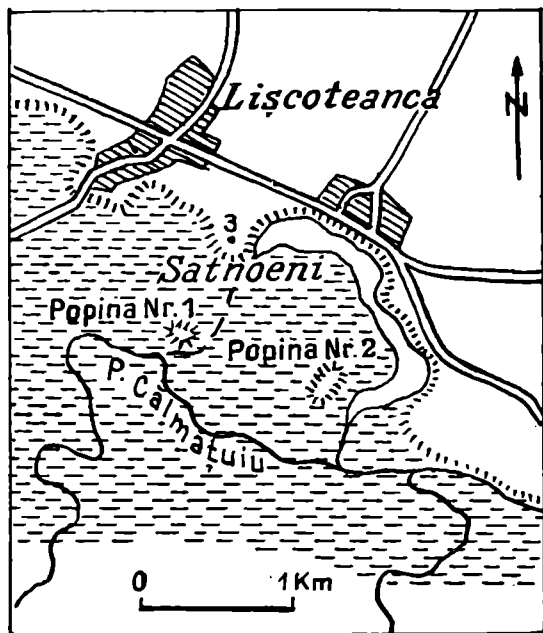

Fig. 1. — Schița împrejurimilor comunei Lișcoteanca.

În adevăr, presupunerile făcute nu sînt lipsite de temei, deoarece, mergînd pe marginea terasei în direcția sud—sud-est, la o depărtare de circa 1 km de comuna Lișcoteanca, se află un bot de terasă nedesțelenit, pe suprafața căruia se găsesc urme materiale de locuire, îndeosebi cioburi și chirpici cu impresiuni de nuiele etc.

De aici, la 500 m spre nord—nord-est, este așezat satul Satnoeni, iar în

partea de sud, cam la aceeași distanță, se află « popina nr. 1 » (vezi schița terenului, fig. 1).
Pe suprafața așezării, ca și pe terenul cultivabil din apropiere, s-au găsit în număr apreciabil fragmente ceramice din a doua epocă a fierului (perioada Latène), puține din migrații și, în mai mică măsură, resturi neolitice, aparținînd culturii materiale Gumelnița. După examinarea unui profil taluzat în malul așezării, s-au observat următoarele: în general solul este roșcat; 20 cm de la suprafața solului pămîntul are o culoare brună-roșcată-șocolatie; de la 20 cm pînă la 70 cm, un strat gros de 50 cm, pămîntul are o culoare cafenie-roșcată. La 70 cm adîncime sîntem la interferența dintre pămîntul de nuanță cafenie-roșcată cu pămîntul galben.

În primul strat de la suprafața solului există urme materiale ce aparțin epocii Latène și perioadei migrațiilor. În stratul al doilea se găsesc fragmente ceramice gumelnițene, oase de animale, chirpici ars, și se văd urme de arsură de culoare cărămizie-roșcată etc.

Solul vegetal și straturile arheologice au o grosime de numai 70 cm, aceasta desigur datorită faptului că terenul fiind în pantă, solul vegetal a fost continuu spălat și spulberat, fie din cauza ploilor, fie din cauza vînturilor și a altor agenți atmosferici, care în permanență modifică scoarța pămîntului.

Cealaltă așezare pe care am amintit-o în treacăt, adică « popina nr. 1 », se află în partea de sud—sud-vest a comunei Lișcoteanca, la o depărtare aproximativă de 1200 m, fiind situată pe lunca mocirloasă a pârâului Călmățui, ce curge leneș la 600 m sud-est de această popină.

Primăvara și toamna, cînd apele vin mari, cresc, popina capătă înfățișarea unei insulițe înconjurată de apele pîrîului ce inundă întreaga luncă. După retragerea apelor, în timpul verii, lunca este acoperită cu tufe de cîtină și servește drept islaz comunal pentru pășunatul oilor.

Așezarea este destul de bine conservată, aproape întreaga suprafață a popinei fiind acoperită cu o iarbă mărunță; numai la poalele ei sînt cîteva gropi de fîntîni, fiindcă de cele mai multe ori ciobanii își instalează stinele în preajma popinei. Cu toate acestea, resturile ceramice, se găsesc la suprafață, lucru explicabil datorită faptului că spinarea sau coama popinei este destul de îngustă, bombată, ceea ce a dat prilej apelor în scurgere să roadă continuu solul vegetal, sedimentîndu-l în mici ondulații la poalele ei. Coama popinei are o lungime de 45 m, partea cea mai lată fiind de 30 m, iar perimetrul de la poalele ei are o lungime de 325 m (vezi schița terenului).

Aceste date nu pot crea o imagine destul de clară asupra posibilităților de dezvoltare a unei așezări omenești pe acest petec de loc. Totuși, abundența materialului arheologic ce se găsește pe această popină ne face să conchidem că aici a fost o viață care a pulsat destul de intens.

Toți factorii existenți, atît cei materialo-arheologici, cît și cei topo-geografici, ne arată clar că această așezare se poate încadra în aria culturilor materiale de tip Boian și Gumelnița. De altfel, pe toată valea Dunării inferioare, de la răsărit de Olt pînă în Dobrogea, este răspîndită cultura de tip Boian. Ceva mai mult, cultura Boian trece Carpații în Transilvania și se găsește și în Moldova de apus.

Descrierea materialului. *Ceramica* (fig. 2—3). Despre materialul arheologic colectat de la suprafața stațiunii, nu putem face deocamdată decît aprecieri de ordin general. În afară de un frecător de rîșniță din piatră și o sulă din os, am găsit fragmente ceramice în număr mare.

Din cultura materială bogată a populațiilor străvechi, resturile cele mai caracteristice și de foarte multe ori cele mai durabile sînt cele ceramice. Păstrată în cantitate mare, ceramica documentează în chipul cel mai convingător caracteristica unei culturi materiale, fiind în felul acesta de o covîrșitoare importanță documentară.

Ceramica de pe popina nr. 1 documentează existența a două culturi distincte: Boian și Gumelnița, și se caracterizează printr-o pastă bine arsă în mod egal, de culoare cărămidie și cenușie.

Ceramica de tip Boian se împarte în două mari categorii: una mai primitivă, de uz comun, și alta destul de fină.

Pasta ceramicii de uz comun era uneori amestecată cu pleavă sau cioburi pisate ce se disting destul de vizibil. În ceea ce privește formele acestor vase, nu putem spune mare lucru. Dintre ele, amintim tăvile și vasele mari pentru păstrat proviziile.

Tăvile sînt împodobite la exterior prin impresiuni trasate oblic cu degetele pe pereții vaselor. Au de asemenea și proeminențe de forma unor gurguie sau aripioare.

Vasele de provizii au pereții groși, prevăzuți cu aripioare sau torți false, fiind similare cu obișnuitele vase de provizii din tot timpul epocii neolitice. După structura fragmentelor ceramice, se mai poate deduce o altă categorie de vase mari cu pereții groși și buza răsfrîntă orizontal în afară. Există vase prevăzute cu găuri dispuse imediat sub buza vasului; altele au tortițe perforate orizontal.

În categoria ceramicii fine, vasele, după ce erau modelate cu mîna, se acopereau de multe ori cu un înveliș subțire de lut fin lustruit, și apoi, în urma uscării, erau arse, probabil în cuptor. Ceramica de tip Boian de calitate bună, lucrată cu mai multă grijă, este împodobită cu motive decorative variate, în general prin metoda exciziei, care de fapt caracterizează ceramica din unele faze ale acestei culturi. La Lișcoteanca, această ceramică este de culoare cenușie și în mai mică măsură de culoare gălbuie-roșcată.

Ornamentația este realizată prin incizie slabă, incizie puternică, excizie largă și incrustație.

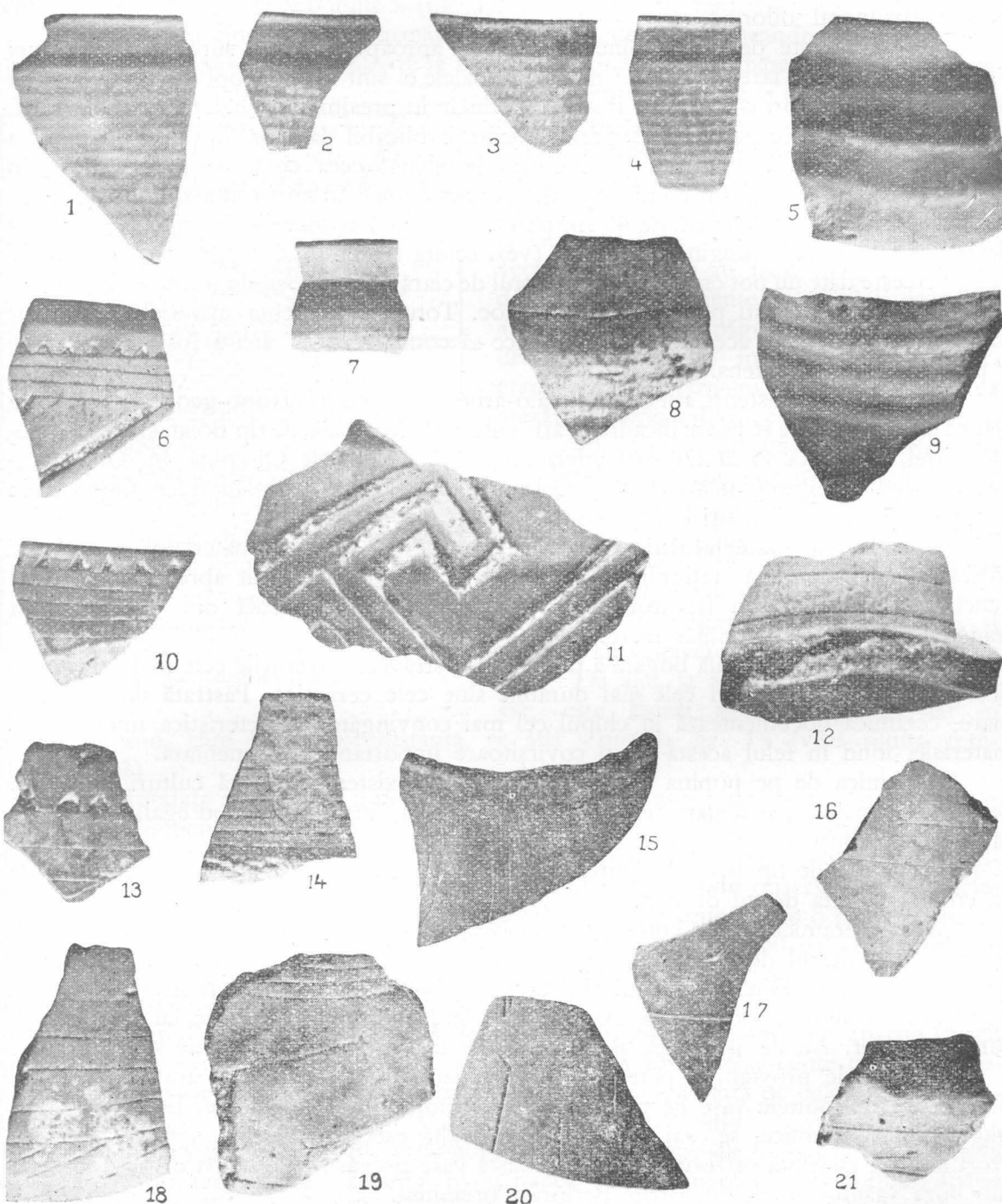

Fig. 2. — Fragmente ceramice de la Lișcoteanca; popina nr. 1, aparținând fazei Giulești a culturii Boian.

Vasele de dimensiuni mici, dintr-o pastă subțire, fină (pahare mici cu buza ușor răsfrintă) sînt împodobite prin pliseuri fine orizontale (fig. 2, 1—4). Văscioarele lustruite au strălucire metalică cu reflexe plumburii. Pahare asemănătoare ca formă și decor s-au

descoperit în mai multe locuri: pe « Gurguiul Balaurlui », comuna Aldeni¹, în cercetările arheologice pe care le-a efectuat profesorul Gheorghe Ștefan în toamna anului 1942, la Giulești², Baldovinești³ și în alte așezări.

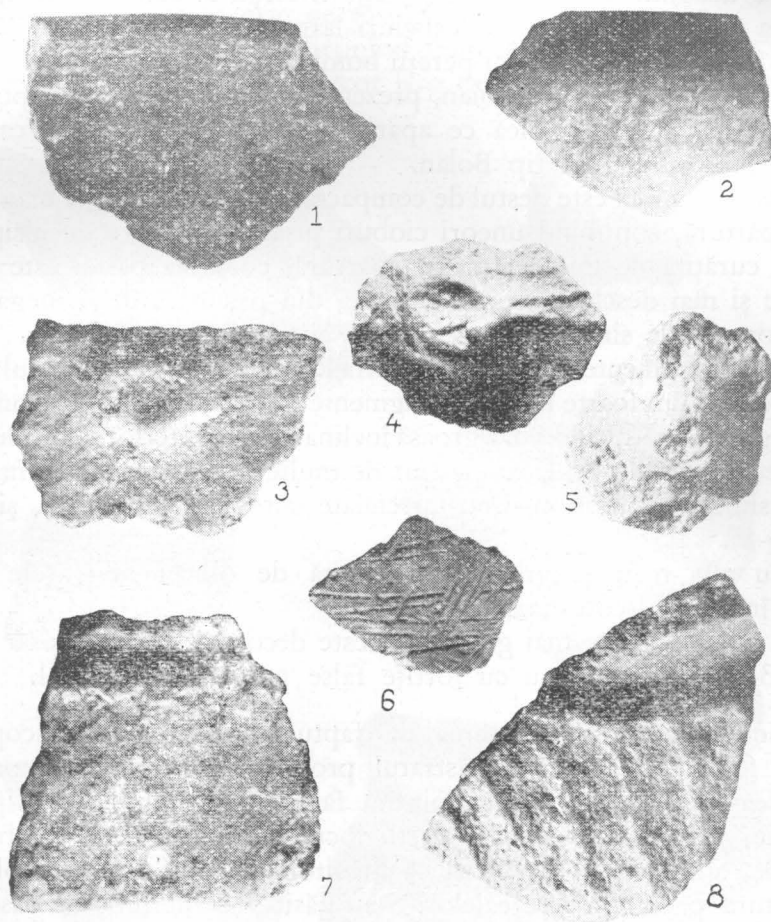

Fig. 3. — Ceramică tip Gumelnița din aceeași așezare de la Lișcoteanca.

Decorul prin incizie este întâlnit sub diferite aspecte: incizie în benzi de câte 6 linii orizontale, subțiri și puternic adâncite, încadrate prin două rânduri de « dinți de lup », situate de obicei sub buza vasului (fig. 2, 10 și 14); incizie meandrică, prevăzută la fiecare unghi cu câte o linie scurtă, dispusă în afara meandrului (fig. 2, 19—20), motiv decorativ găsit și pe ceramica recent descoperită la Baldovinești⁴; motive de benzi a câte două linii incizate orizontal, combinate cu benzi de linii incizate dispuse oblic sau vertical pe pereții vaselor (fig. 2, 15—18, 21).

Se întâlnesc frecvent și motive ornamentale combinate — incizie cu excizie (fig. 2, 6, 10, 13).

Decorul exciziei este întâlnit, deocamdată, numai sub două aspecte: excizie meandrică largă (fig. 2, 11) și excizie în suprafețe geometrice, de mici triunghiuri isoscele

¹ Gheorghe Ștefan, *Raport asupra săpăturilor de pe dealul « Balaurlui » comuna Aldeni, Jud. Buzău*, în *Raport asupra activității științifice a Muzeului național de antichități în anii 1942 și 1943*, p. 31—34; v. p. 32.

² Eugen Comșa, în *Studii și referate privind istoria României*, partea I, Ed. Acad. R.P.R., 1954, p. 303—309; vezi p. 306.

³ Nicolae Harțuchi, directorul Muzeului raional Brăila, a efectuat un sondaj la Baldovinești, același raion, în toamna anului 1955, unde a descoperit ceramică ce aparține culturii de tip Boian, faza Giulești, ornamentată prin excizie, incizie, pliseuri. Materialul se află expus în muzeu.

⁴ Aceași situație ca aceea arătată în nota precedentă.

sau echilaterale, cunoscute în arheologie sub denumirea «dinți de lup, » foarte des folosite la Lișcoteanca (fig. 2, 6, 10, 13). Aceste motive ornamentale sînt de cele mai multe ori incrustate cu pastă albă, pentru a mări efectul decorului.

Ca motive decorative inedite în aspectul Giulești al culturii Boian, apar la Lișcoteanca pe cîteva fragmente ceramice caneluri largi, orizontale paralele (fig. 2, 5, 9). Acest ornament îl întîlnim pe vase cu pereții bombați și cu buza ușor răsfrîntă în afară.

În afară de ceramica de tip Boian, prezentată aici în mod cît se poate de sumar, există pe popina nr. 1 și ceramică ce aparține culturii Gumelnița, care se găsește stratigrafic deasupra culturii de tip Boian.

Pasta acestei ceramici este destul de compactă, bine arsă, bună și mai fină, cu aspect zgrunțuros în spărtură, conținînd uneori cioburi pisate și firișoare de nisip. În general, pasta este bine curățită de impurități. În spărtură, culoarea pastei este cîteodată mai închisă la mijloc și mai deschisă pe ambele fețe, din pricina arderii inegale.

La exterior, vasele sînt uneori negre, iar alteori gălbui-cărămizii.

După profilul fragmentelor ceramice, formele vaselor par a fi mai mult bitronconice și sferoidale, însă întîlnim foarte frecvent fragmente de străchini sau castronașe, cu pereții scunzi și gura larg deschisă, avînd buza groasă înclinată către interiorul vasului (fig. 3, 1—2).

În ceea ce privește decorul, vasele sînt de multe ori lustruite și ornate prin incizii cu linii dispuse simetric, alteori cu linii întretăiate neregulat (fig. 3, 6), și prin caneluri largi (fig. 3, 7—8).

Pictura cu alb, roșu și grafitarea întîlnită de obicei pe vasele gumelnițene, n-am întîlnit-o încă la Lișcoteanca.

Ceramica de uz comun, mai grosolană, este decorată la exterior cu diferite proeminente (fig. 3, 3—5), gurguie sau cu tortițe false perforate orizontal.

Îndeletniciri. Dacă ținem seama de faptul că aici s-au descoperit vase de proporții mari, folosite desigur la păstratul proviziilor, în pasta cărora se observă impresiuni de pleavă, precum și dacă amintim faptul că pămîntul de lipitură ars, de culoare cărămizie, folosit la pomestit pereții locuințelor, are urme vizibile de paie și pleavă de cereale, ajungem la concluzia că locuitorii acestor așezări neolitice se îndeletniceau cu cultura primitivă a cerealelor. S-au găsit și o mulțime de oase de animale, fapt ce ne argumentează creșterea vitelor. De altfel, aceste ocupații principale, precum și unele îndeletniciri secundare, sînt documentate prin alte două unelte descoperite: frecătorul de rîșniță primitivă, din piatră, și o sulă din os frumos lustruită.

Un rol de primă necesitate în ocupațiile acestor locuitori îl deținea olăritul, ilustrat firește prin mulțimea cioburilor existente.

Ceramică identică cu decor larg excizat s-a descoperit în mai multe așezări de tip Boian, la Aldeni, Giulești, Zănești¹ etc. Eugen Comșa o atribuie unei faze din evoluția culturii de tip Boian, fază pe care o numește Giulești, după ce face un studiu amănunțit al descoperirilor din așezările similare din Muntenia, printre care le amintește pe acelea de la Bolintineanu, Glina și Vidra. E. Comșa exclude posibilitatea contemporaneității lor și în concluzie precizează: «Dintre fazele amintite mai sus, cea mai veche este faza Bolintineanu, după care urmează faza Giulești din care se dezvoltă faza Vidra»². Recent, același autor precizează existența unei a patra faze, Petru-Rareș, dovedită și stratigrafic: «La Tangîru situația este și mai clară. În așezarea amintită există un nivel din faza Giulești, acoperit de un altul din faza Vidra, care, la rîndu-i, este suprapus de stratul cu resturi materiale din faza Petru-Rareș»³.

¹ «S.C.I.V.», V, nr. 1—2, 1954, p. 55, pl. III.

² Eugen Comșa, în *Studii și referate privind istoria României*, partea I, Ed. Acad. R.P.R., 1954, p. 303—309; vezi p. 308.

³ Eugen Comșa, *Considerații cu privire la evoluția culturii Boian*, în «S.C.I.V.», V, nr. 3—4, 1954, p. 361—398; vezi p. 364.

Într-un articol ulterior, același cercetător, ocupându-se mai amplu de cultura Boian, delimitează aria de răspândire a fazei Giulești în Muntenia, Transilvania și Moldova.

Revenind la materialul de tip Boian descoperit la Lișcoteanca, putem spune că el aparține fazei Giulești de un aspect mai avansat, asemănător aceluia de la Băești-Aldeni, așezarea încadrându-se în marea arie de răspândire a culturii Boian.

Avem deci încă o stațiune aparținând culturii materiale Boian, descoperită în cîmpie, caracterizată prin ceramică cu decor larg excizat. De asemenea, materiale de tip

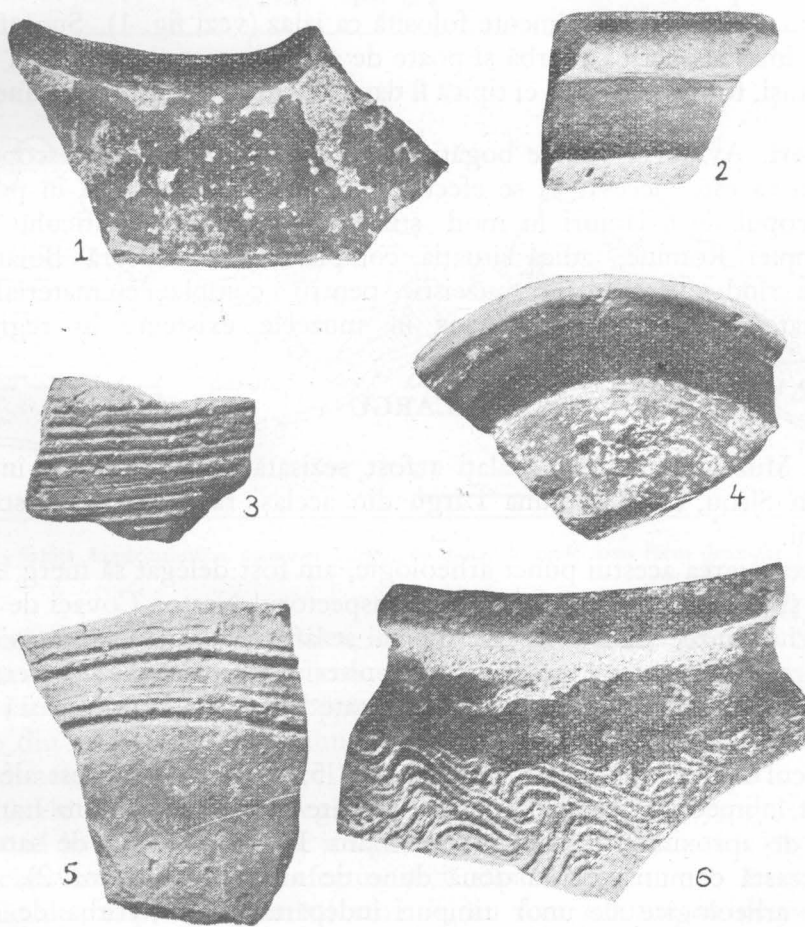

Fig. 4.— Ceramică din epoca migrațiilor descoperită lângă Lișcoteanca (vezi punctul 3 de pe fig. 1).

Boian au fost descoperite recent de Nicolae Harțuchi la Baldovinești, același raion. Punctul arheologic este situat tot în cîmpie, în partea de nord-est a Cîmpiei Romîne.

În ceea ce privește ceramica de tip Gumelnița, ea este, evident, mai nouă decît aceea de tip Boian, deoarece acest lucru este dovedit stratigrafic prin săpăturile din numeroase așezări, unde straturile de cultură Gumelnița s-au găsit suprapuse stratului de cultură Boian. Așadar, avem de-a face cu o cultură mai tîrzie, ceva mai evoluată, de la sfîrșitul epocii neolitice.

Problemele de stratigrafie și de cronologie cu privire la complexul Boian-Gumelnița, descoperit la Lișcoteanca, vor putea fi definitiv lămurite prin efectuarea unor săpături viitoare.

O altă problemă demnă de semnalat ar fi faptul că, în apropierea acestei așezări locuite succesiv de purtătorii culturilor Boian și Gumelnița, ce este situată pe « popina

nr. 1 », se află în fața ei, la o depărtare de aproximativ 500 m în direcția nord-vest, cealaltă așezare de pe promontoriul terasei secundare a Călmățuiului, cu urme materiale gumelnițene și urme materiale mai târzii, din a doua epocă a fierului, începutul migrației popoarelor (sec. III-IV e. n.; fig. 4, 1—5) și chiar mai noi (vezi fig. 4, 6). Acest lucru ne face să presupunem că, la un moment dat, vechii localnici de pe popina nr. 1, fie din lipsă de spațiu, sau poate din cauza altor factori obiectivi, și-au mutat așezarea pe promontoriul terasei amintite.

Trebuie să spunem câteva cuvinte și despre popina nr. 2, ce se află în aceeași luncă a pârăului Călmățui, actualmente folosită ca izlaz (vezi fig. 1). Suprafața « popinei nr. 2 » este un imas acoperit cu iarbă și poate de aceea lipsește la suprafața ei materialul arheologic. Totuși, forma și poziția ei tipică îi dau caracterul probabil de punct arheologic.

Propuneri. Avînd în vedere bogăția materialului arheologic descoperit la Lișcoțeanca, socotim că este necesar să se efectueze sondaje arheologice în punctele vizate mai sus, cu scopul de a lămuri în mod științific problema neoliticului în partea de nord-est a Cîmpiei Romîne, adică situația complexului de cultură Boian-Gumelnița; iar în al doilea rînd, cu scopul pur muzeistic, pentru a completa cu material caracteristic temele prezentate pînă acum sărăcăcios în muzeele existente în regiunea Galați.

B. LARGU

Direcția Muzeului regional Galați a fost sesizată de șeful secției învățămînt din raionul Filimon Sîrbu, că în comuna Largu din același raion s-ar fi descoperit câteva morminte vechi.

Pentru cercetarea acestui punct arheologic, am fost delegat să merg la fața locului la 30 mai 1953 și m-am deplasat împreună cu inspectorul Nestor Covaci de la Ministerul Culturii, Serviciul muzee științifice, care tocmai se afla la Galați în interes de serviciu¹. Pe lîngă cercetarea făcută la acest punct, am făcut ulterior și o periegheză pe terasa secundară a Călmățuiului în aceeași regiune, ale cărei rezultate le prezentăm în această sumară dare de seamă.

I. Pe locul numit « Cornul malului » (fig. 5, I), la 150 m vest de calea ferată Făurei-Urziceni, în imediata apropiere de drumul care merge din comuna Largu la Rușețu, la o depărtare de aproximativ 1500 m de comuna Largu și 600 m de satul Scărlățești, pendinte de această comună, există două dune de nisip (nr. 1 și nr. 2), care ascund urme materiale arheologice ale unor timpuri îndepărtate; este vorba de o necropolă.

Dunele se întind pe o lungime de aproximativ 150 m și 70 m diametrul transversal, avînd o înălțime de 2,5—3 m față de suprafața terenului înconjurător. Ele sînt orientate perpendicular pe direcția pârăului Călmățui. Aici au ieșit la iveală o serie de morminte, descoperite întîmplător datorită nisipurilor zburătoare, spulberate din loc sub acțiunea mecanică a vînturilor, destul de dese și puternice în cîmpia deschisă a Călmățuiului. Menționăm că aceste nisipuri zburătoare sînt bine cunoscute de topografia țării noastre, fiind trecute pe hartă datorită importanței lor (fig. 5, 1). De pe suprafața acestor nisipuri, am cules câteva cioburi de proporții mici și o serie de microlite. Fragmentele ceramice sînt dintr-o pastă impură de culoare cenușie și gălbuie-roșcată, lucrată cu mîna, rudimentar, de factură primitivă, fără să putem preciza cărei culturi materiale aparțin.

¹ Tov. Pardosan Gheorghe, președintele Sfatului popular comunal, ne-a dat tot sprijinul în această problemă, împreună cu neobositul și entuziastul învățător Tăsiță Ioniță, directorul școlii elementare din Scărlățești,

care ne-a înlesnit determinarea locului necropolei, punîndu-ne la dispoziție totodată și materialul arheologic colectat de dînsul, ce făcea parte din inventarul mormintelor.

În afară de ceramică, se pot cita și un număr de patruzeci și patru unelte și fragmente microlitice de silex și jasp, de culori diferite: de la gri închis și deschis la galben, portocaliu-roșcat. Cea mai mare parte din ele sînt pigmentate cu puncte sau mici pete albe și gălbui. Dimensiunile lor variază între 2 și 4 cm lungime, 1 și 1,5 cm lățime și 0,2 și 0,3 cm grosime. Cităm de asemenea o lamă de silex curbă cu o mică crustă pe suprafața de desprindere, cuprinzînd și urmele cortexului pe suprafața externă; este de culoare gri-fumurie, pigmentată cu puncte mici de culoare albă. Măsoară 7 cm lungime, 2 cm lățime și 0,3 cm grosime.

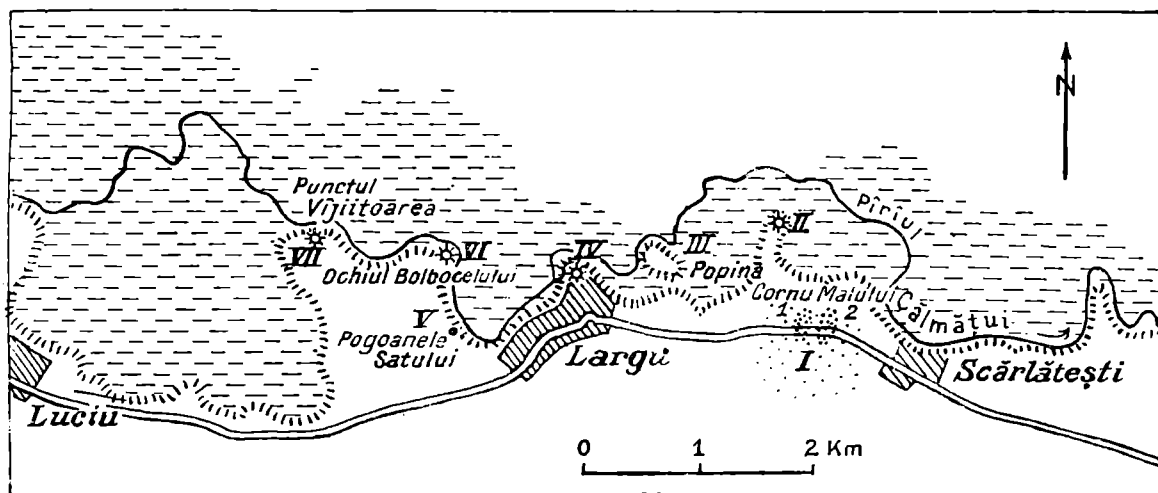

Fig. 5. — Schița împrejurimilor comunei Largu, cu punctele unde s-au făcut descoperiri arheologice.

Treizeci și nouă așchii din silex, deșeuri rezultate de la prelucrarea uneltelor, au aceleași culori vii, de forme și dimensiuni variate.

Asemenea microlite s-au descoperit și în Dobrogea, raionul Măcin, satul Garvăn, pe nisipurile din apropierea punctului numit « Mlăjitul Florilor »¹, precum și în Transilvania, în dunele de nisip din satul Beria, comuna Ciumești² ș. a.

Microlitele ar putea sta în legătură cu fragmentele ceramice de factură primitivă găsite împreună în aceleași dune de nisip. Nu putem spune însă că e vorba de o așezare neolitică veche, înainte de a se efectua aici săpături.

Dunele de nisip, din punctul amintit, au fost folosite în decursul vremurilor și ca necropolă, fiindcă aici s-au descoperit mai multe schelete omenești. După informațiile primite de la învățătorul Tăsică Ioniță, acestea erau așezate cu fața în sus, întinse, orientate cu capul spre nord-est, picioarele sud-vest, miinile pe lângă corp, găsindu-se mai multe schelete la un loc, atît de oameni maturi cît și de copii.

Scheletele s-au găsit în dune la nivele diferite, cu inventare variate, ceea ce poate duce la concluzia că morții au fost îngropați în perioade diferite.

Inventarul mormintelor. — *Ceramica.* Pe suprafața dunelor de nisip, în jurul mormintelor, s-au descoperit fragmente ceramice de culoare cenușie, din pastă bună, lucrată la roata olarului, precum și fragmente ceramice de culoare cărămidie, lucrate tot la roată, cu foarte mult nisip și pietriș în pasta zgrunțuroasă la pipăit. Unele frag-

¹ Eugen Comșa, *Contribuție la barta arheologică a Dobrogei de nord-vest*, în « S.C.I.V. », IV, nr. 3—4, 1953, p. 750.

² Vadasz Paul a descoperit microlite în dunele de nisip

din satul Beria, comuna Ciumești. Microlitele se păstrează într-o colecție a Palatului culturii din Carei (informații de la Mircea Petrescu-Dimbovița).

mente ceramice sînt decorate la exterior cu benzi de linii slab incizate, dispuse orizontal pe pîntecul vasului. Din acestea putem descrie trei grupe:

a) Cinci fragmente ceramice de culoare cenușie, din pastă de bună calitate, pură, netedă la pipăit. Toate sînt buze de vase răsfrînte ușor în afară, de diferite mărimi, iar după conturul profilelor reiese destul de concludent că avem de-a face cu vase de formă sferoidală, borcane (sec. III—IV e.n.; fig. 6, 1—5).

b) Patru fragmente ceramice de aceeași culoare, din pastă bună fără impurități, compactă. Dintre acestea, două fragmente sînt părți ce reprezintă linia de maximă rotunjire a două vâscioare diferite, de formă bitronconică; un fragment de castronăș (fig. 6, 6) este ornat cu o funduliță ușor reliefată la limita dintre gît și corpul propriu-zis al vasului, iar celălalt fragment aparține unei cănițe cu gîtul înalt (zvelt) și buza răsfrîntă în afară, împodobit cu un brîu în relief dispus orizontal, la trecerea dintre gît și buza vasului (fig. 6, 8).

Un fragment, buză de vas, aparține probabil unui castron de formă bitronconică. Buza vasului este răsfrîntă plat orizontal și ieșită mult în afară, iar pe fața inferioară prezintă o slabă bombare. Pe gîtul vasului, la baza buzei, se află o dungă orizontală în relief ce delimitează buza de restul corpului (fig. 6, 7).

Un alt fragment, fund de vâscior, pare a fi, după profil, de formă sferoidală (fig. 6, 9). Grupul acesta de fragmente ceramice aparțin perioadei migrației popoarelor (sec. III—IV e.n.).

c) Ultimul grup de ceramică, alcătuit din patru fragmente, cuprinde ceramică cu pereții de circa 1 cm grosime, probabil de la vase de proporții mari, chiupuri pentru păstrat proviziile; credem că nu sînt în legătură cu inventarul mormintelor, deși au fost culese de pe suprafața aceleiași dune. Majoritatea cioburilor sînt părți din pîntecul vasului. Pasta are amestecate în compoziția sa multe pietricele și nisip, și de aceea este zgrunțuroasă. Un singur fragment, fundul unui vas, este dintr-o pastă pură, compactă, de culoare gălbuie pe ambele fețe și cenușie la mijloc. Restul cioburilor au culoarea cenușie. Înceea ce privește decorul, două fragmente sînt ornate în benzi vălurate de cîte șase linii incizate, dispuse orizontal, intercalate cu fascicule de linii drepte orizontale incizate (fig. 6, 10—11), iar alt fragment este ornamentat cu un brîu alveolar destul de grosolan (fig. 6, 13). Ceramica aparține perioadei migrației popoarelor (sec. III—IV e.n.; fig. 6).

Tot aici au fost găsite și cîteva fragmente de torți de amfore, cu mult degresant în compoziția pastei, zgrunțuroasă la pipăit; aparțin aceleiași perioade de timp (fig. 6, 14—15).

Obiecte de podoabă. — Lîngă un schelet s-a găsit o oglindă metalică din bronz, de culoare verde închis, spartă în șase fragmente; se poate întregi; este de formă circulară, cu chenar în relief ce conturează suprafața oglinzii; îi lipsește minierul. Are diametrul de 4,2 cm, marginea chenarului groasă de 0,3 cm și în secțiune de 0,2 cm. Din cauza oxidării puternice, nu se poate determina forma decorului reliefat pe dosul oglinzii (fig. 7, 1). Asemenea oglinzi s-au descoperit în necropola de incinerare de la Vîrtișcoi¹, apoi la Dridu², Holboca³, Șendreni⁴ și altele. În U.R.S.S. sînt cunoscute oglinzi de tipul acesta începînd din secolul III pînă în secolul IV e.n.⁵. Astfel de oglinzi sînt socotite de cercetători, în general, a fi de origine sarmatică sau nord-pontică.

¹ O. Tafrali, «Arta și arheologia», 1933—1934, 9—10, p. 54; Grigore Anîtescu, *ibidem*, 1929, 3, p. 13—21; L. Neagu, *ibidem*, 1930, 5—6, p. 45—51.

² O oglindă sarmatică, inedită, provenind de la Dridu (r. Snagov, regiunea București), se păstrează în colecțiile Muzeului Național de antichități din București.

³ «S.C.I.V.», III, 1952, p. 107.

⁴ La Șendreni, raionul Galați, aceeași regiune, cu

ocazia unor săpături efectuate în curtea S.M.T., la data de 28 ianuarie 1955, s-a descoperit într-o movilă un mormînt de înhumare cu inventar foarte bogat și variat, compus din: vase de lut ars, o oglindă din bronz, un clopoțel de bronz, 26 mărgelile diferite, o fibulă, doi cercei și un fragment brătară din bronz. Materialul se află expus în Muzeul regional Galați.

⁵ «S.C.I.V.», III, 1952, p. 107.

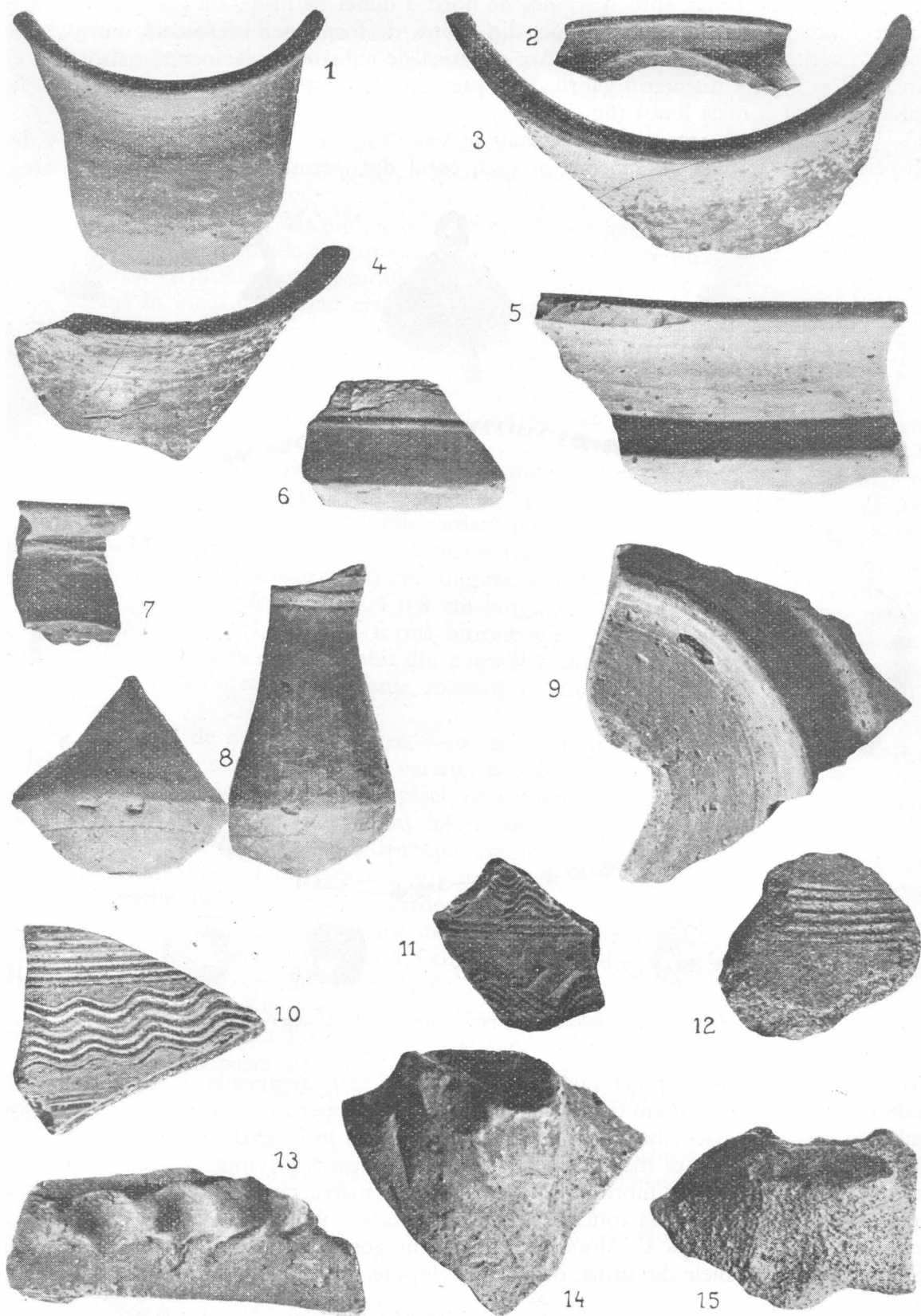

Fig. 6. — Ceramică din epoca migrațiilor descoperită în dunele de nisip de la Largu (punctul I de pe fig. 5).

Ceva mai izolat, spre marginea de nord a dunei de nisip, s-a găsit la un schelet, în regiunea gâtului, un clopoțel mic, din bronz, de formă semisferoidală, cu marginea buzei răsfrântă în afară, orizontal. Are o patină de culoare verde închis; măsoară 3 cm înălțime și 2,5 cm diametrul găurii. Este prevăzut cu o urechiușă aplicată pentru agățat precum și cu o mică limbă (fig. 7, 2).

În săpăturile arheologice executate la Valea Lupului ¹ (Iași), în anul 1953, s-a descoperit într-o movilă, în mormîntul unui copil din perioada migrațiunii popoarelor

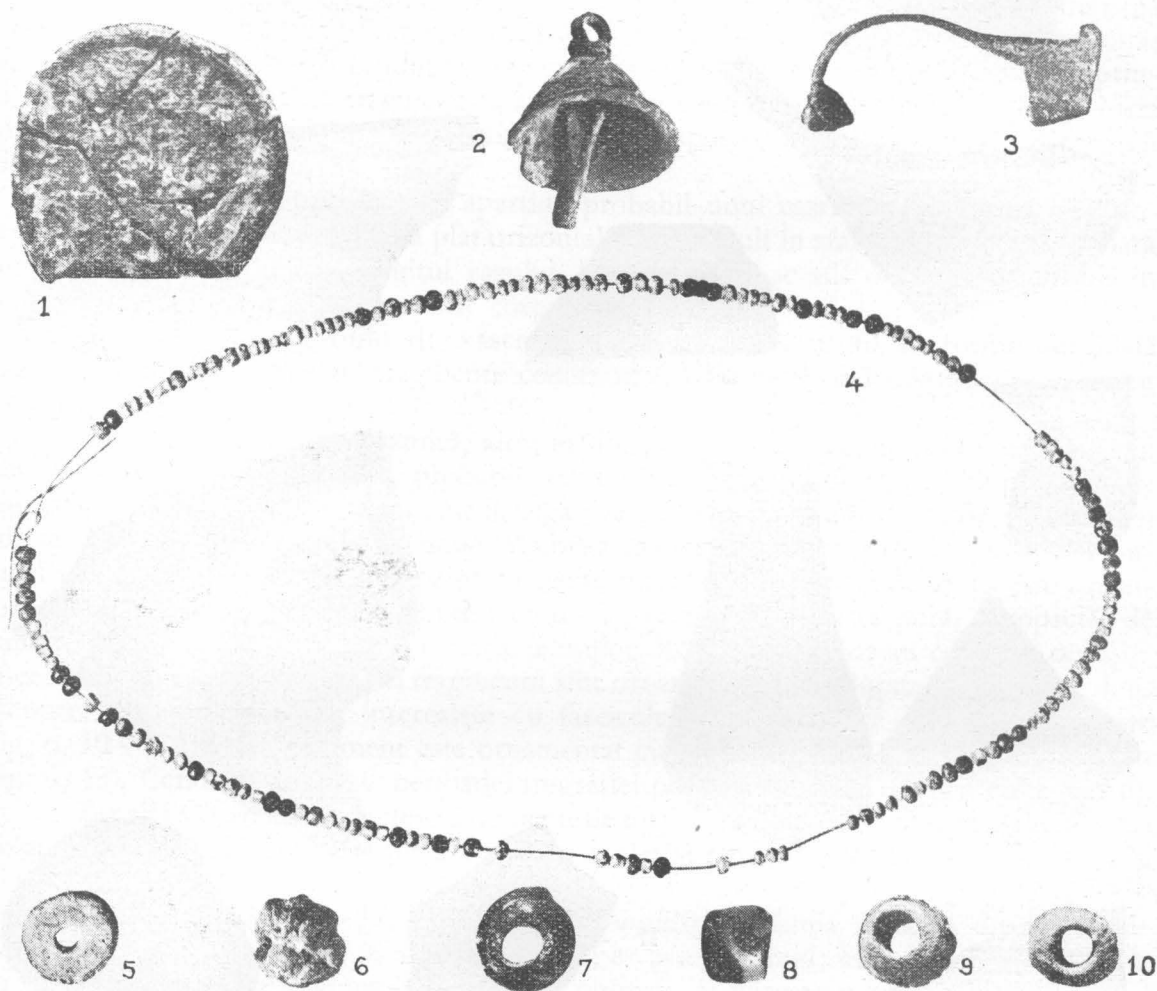

Fig. 7. — Diferite obiecte de podoabă descoperite în dunele de la Lărgu (punctul I de pe fig. 5).

(sec. III-IV e.n.), un clopoțel ajurat din bronz, dar care reprezintă un tip diferit de al exemplarului nostru. Putem cita iarăși un clopoțel descoperit la Șendreni ², într-un mormînt tumular etc. Asemenea clopoței s-au descoperit și în Ungaria. Cităm cîteva rînduri din studiul arheologului maghiar Károly Sági în această privință: « Acele descoperiri asemănătoare apărute în mormintele sarmatice din marea cîmpie ungară, M. Párducz le socotește de proveniență romană . . . Importanța și rolul clopoțelilor în morminte nu este încă cercetat. După F. Móra era obiceiul în gospodăriile din împrejurimile de la Szeged, încă în secolele din urmă, de a atîrna clopoței la gîtul copiilor, ca să se știe unde

¹ M. Dinu, *Descoperirile arheologice de la Valea Lupului-Iași*, în « Analele științifice ale Universității „AL. I. CUZA”

din Iași » (seria nouă), secț. III, trim. I, fasc. 1—2, 1955, p. 80.

² Vezi nota n. 4 p. 302

mergeau. Același rol îl atribuie autorul numit, clopoșeilor mormintelor. K. Szabó crede că clopoșeii mormintelor din epoca migrațiunii popoarelor provin de la animalele sacrificate pentru morți. Deoarece aceste obiecte se întâlnesc nu numai în morminte de copii, ci și în morminte de femei, lipsind în morminte de bărbați, ele vor fi avut mai curînd o importanță apotropaică și cu greu pot fi considerate ca obiecte practice. . . . După cum arată clopoșelul analog de la Hortobágy, ambele morminte sînt plasate cronologic la începutul sec. IV e.n.»¹.

Tot la «Cornul Malului», în duna nr. 2, s-a găsit o fibulă de bronz, cu arcul plat, de formă triunghiulară, terminat cu o mică spirală. Are piciorul înalt și lat, aproape trapezoidal. Acul îi lipsește și probabil că era de fier, deoarece s-a păstrat o mică urmă de rugină în locul unde acul era prins de resort. Arcul fibulei este decorat pe ambele laturi cu creștături mici transversale și este lung de 4 cm (fig. 7, 3). Dorin Popescu înclină să creadă că astfel de fibule ar aparține sec. II e.n.², însă ținînd seama de complexul în care a fost găsită (materialele arheologice aparținînd în mare parte sec. III-IV e.n.) și de unele particularități ale ei, exemplarul nostru s-ar putea situa din punct de vedere cronologic în sec. III e.n.

În duna nr. 1, s-au găsit și o serie de mărgelile din sticlă, de diferite culori: albe, verzi, roșii, galbene și portocalii, în număr de 159. Majoritatea mărgelilor sînt de formă sferoidală și discoidală. Dimensiunile variază între 0,2 cm lungime și 0,3 cm diametru (fig. 7, 4). Din acestea, patru sînt ceva mai mari și diferă ca formă; o mărgea de sticlă, mată, albă, tubulară, măsoară 0,6 cm lungime și 0,2 cm diametrul; a doua din sticlă mată, verde, puțin plată, măsoară 0,8 cm lungime, 0,5 cm lățime și 0,3 cm grosime; a treia din sticlă mată, albă, de formă bitronconică, măsoară 0,5 cm lungime și 0,4 cm diametrul, iar a patra este probabil din cornalină, de formă prismatică, plată, hexagonală în secțiune, de culoare brună-cafenie, măsoară un cm lungime, 0,7 cm lățime și 0,3 cm grosime.

În afară de mărgelile acestea, s-au mai găsit și pe duna de nisip nr. 2 mărgelile de materiale, forme și dimensiuni variate, pe care le descriem astfel:

mărgea din lut ars, circulară, plată, de culoare cărămidie, măsoară 1,5 cm diametru și 0,5 cm grosime. Mărgelile de acest fel se întâlnesc și în epoca neolitică (fig. 7, 5);

mărgea din bronz, masivă aproape sferoidală, prezintă trei șiruri de protuberanțe paralele și orizontale, fiind asemănătoare unei mure. Este bine conservată, fiind acoperită cu o patină nobilă de culoare verde (fig. 7, 6);

mărgea de formă inelară, din sticlă mată, albastră, prevăzută cu un gurgui care-i deformează circumferința. Măsoară 1,8 cm diametru în dreptul gurguiului, 1 cm grosime și 0,5 cm diametrul orificiului (fig. 7, 7);

două mărgelile din pastă de sticlă mată, de culoare verzuie, sferoidale, ornate cu incizii verticale, măsoară 1,4 cm lungime și 1,5 cm diametru (fig. 7, 9—10);

mărgea din pastă de sticlă, neagră, este decorată cu o dungă roșie în zig-zag, dispusă orizontal—vălurat pe suprafața ei. Măsoară 0,9 cm lungime și 1,2 cm diametru (fig. 7, 8).

Mărgelile de acest gen s-au găsit în mare număr în urnele funerare și mormintele de inhumatie descoperite în săpăturile arheologice de la Poenești³.

În Ungaria numeroase morminte sarmatice datate pe baza monedelor în sec. IV e.n., posedă adesea—în afară de vase—perle de tipul octogonal sau sferic⁴.

¹ Károly Sági, *Die Ausgrabungen im Römischen Gräberfeld von Intercisa in Jahre 1949, in Intercisa I* («Arheologia Hungarica», XXXIII), Budapesta, 1954, p. 101.

² Dorin Popescu, *Fibeln aus dem National Museum für Altertümer in București*, in «Dacia», IX—X, 1941—1944,

p. 488.

³ Radu Vulpe, in *Materiale arheologice privind istoria veche a R.P.R.*, vol. I, Ed. Acad. R.P.R., 1953, p. 213—506; vezi și p. 310—346.

⁴ Cf. «S.C.I.V.», III, 1952, p. 107.

Unelte, arme și diferite obiecte din lut ars, os și metal. — a. Unelte. Tot pe dunele de nisip ale necropolei, în preajma unor morminte, s-au găsit trei fusaiole din lut ars: două de culoare cenușie, iar a treia de culoare gălbuie. Din acestea, una este de formă conică (fig. 8, 1), măsoară 3 cm înălțime, 4 cm diametrul maxim și 0,9 cm diametrul orificiului; alta, de formă bitronconică (fig. 8, 2), măsoară 3,5 cm înălțime, 4,5 cm

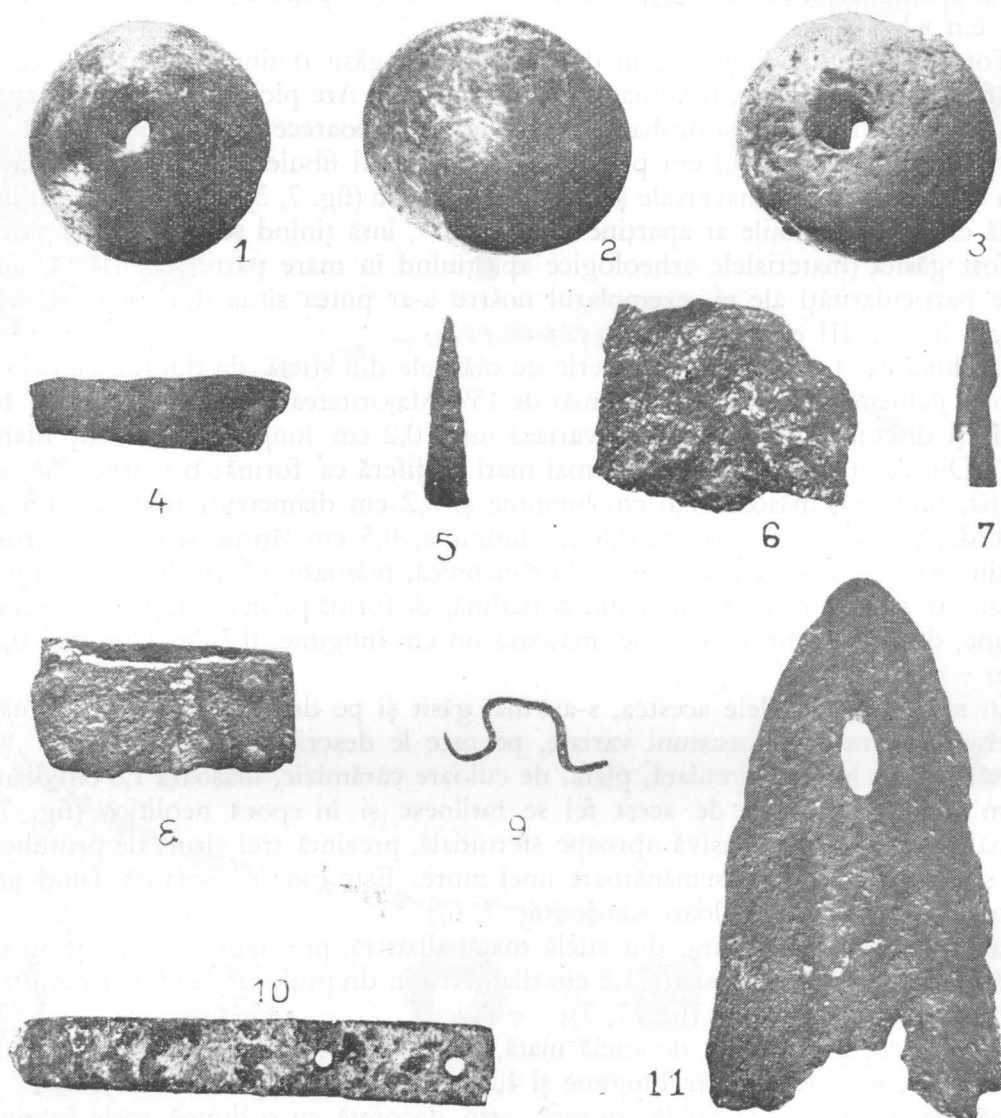

Fig. 8. — Diferite obiecte descoperite în dunele de la Largu (punctul I de pe fig. 5).

diametrul maxim și 0,8 cm diametrul orificiului; cealaltă este de formă sferoidală aplatisată (fig. 8, 3), măsoară 2,7 cm înălțime, 4,2 cm diametrul circumferinței și 0,9 cm diametrul orificiului.

Fusaiole tipice s-au găsit într-o serie de morminte sarmatice din Ungaria¹ și din țara noastră. Recent, într-un mormânt de înmormântare (inedit) din perioada migrației popoarelor (sec. III—IV e.n.), descoperit la Holboca, s-a găsit și o fusaiolă.

¹ M. Párducz, *A Szarmatakor Emlékei Magyarországon*, III, în «Archeologia Hungarica», Budapesta, 1950,

pl. VI, XI, XXVII, XLVI, LI, LXIX și următoarele.

În continuare amintim și următoarele obiecte descoperite tot în aceleași dune: lama unui cuțitaș distrus puternic de rugină, lung de 4,5 cm și lat de 0,8—0,9 cm (fig. 8, 4);

trei fragmente de plăsele de cuțitaș, din os, cu nituri de aramă, măsoară între 1—1,5 cm;

un dinte de fier foarte ascuțit, puțin arcuit; s-ar putea să fi aparținut unui instrument de uz casnic. Măsoară 3 cm lungime, 0,5 cm partea ce constituie baza dintelui și 0,3 cm grosime (fig. 8, 5).

b. *Arme.* O săgeată scitică din bronz, în trei muchii, cu vârful rupt, și o muchie știrbită; orificiul de înmănușare are diametrul de 0,3 cm. Pe suprafața săgeții se observă destul de vizibil impresiunea tiparului (fig. 8, 7).

Un fragment de fier pare a fi făcut parte din lama unei săbii cu două tășuri. Are la mijloc o nervură centrală, proeminentă pe ambele fețe, în secțiune fiind de formă romboidală. Măsoară 2,8 cm lungime, 3,5 cm lățime și 0,5 cm grosimea nervurii (fig. 8, 6).

c. *Diferite obiecte.* O aplică din aramă, întrebuințată la împodobit curelele, acoperită cu o patină verde deschis, este de formă dreptunghiulară, prevăzută cu patru nituri. O placă a aplicii este ruptă din cauza unei oxidări puternice. Măsoară 4,3 cm lungime și 1,5 cm lățime (fig. 8, 8).

Altă placă din aramă, de formă dreptunghiulară, prevăzută cu două nituri, oxidată, de culoare verde, măsoară 7,5 cm lungime și 1 cm lățime (fig. 8, 10).

Un fragment de sîrmă din aramă, foarte asemănătoare cu o copcă, oxidată, de culoare verzuie (fig. 8, 9).

Un fragment de fier, inform, mai mult oval, se termină la un capăt printr-un vîrf rotunjit. Fragmentul reprezintă extremitatea unei piese puțin curbate, albiată, prevăzută cu o gaură făcută rudimentar; probabil servea ca manșon sau placaj pentru protejarea obiectelor de lemn. Măsoară 7 cm lungime și 4 cm lățime la partea cea mai lată, avînd o grosime de 0,1 cm (fig. 8, 11).

Majoritatea obiectelor descoperite în aceste dune de nisip au căpătat un vernis specific.

Întreg materialul arheologic prezentat se află expus în sălile Muzeului regional Galați.

Concluzii. Materialul arheologic descoperit la « Cornul Malului », în dunele de nisip de pe teritoriul comunei Largu, destul de variat din punct de vedere cronologic și arheologic, ne determină să presupunem că avem de-a face în primul rînd cu o așezare străveche, unde se prelucra mult silexul. Spunem acest lucru din pricina silexurilor microlitice de aici. Cioburile de factură primitivă dintr-o păstă impură, lucrată rudimentar, cu mîna, s-ar putea asocia cu existența microlitelor.

Cît privește celălalt material arheologic — și anume inventarul mormintelor descoperite în necropola din aceleași dune — este clar că el indică aici un cimitir de înhumăție, care din punct de vedere cronologic s-ar putea încadra în perioada migrației popoarelor, sec. III-IV e.n., ținînd seama de comparațiile pe care le-am putut face. Acest cimitir ar putea să aparțină, probabil, așezării care se află situată la 600 m nord de « Cornul Malului », loc unde ceramica și chirpicii arși ne indică existența unei așezări din aceeași perioadă (vezi mai jos, punctul II).

★

II. De la « Cornul Malului », 500 m spre nord, pe terasa inferioară a Călmățuiului, există o movilă, iar pe ogorul din preajma acesteia se află urme vizibile ale unei așezări omenești, documentată prin bucăți de chirpici ars, pămînt ars, precum și printr-o mare

cantitate de cioburi, care din punct de vedere cronologic corespund cu începutul migrației popoarelor (sec. III—IV e.n.; fig. 9, 1—8).

Mergînd mai departe pe aceeași terasă, în direcția nord-vest, pe o distanță de aproximativ 5—6 km, se află o serie de alte puncte unde sînt semnalate urme materiale de locuire.

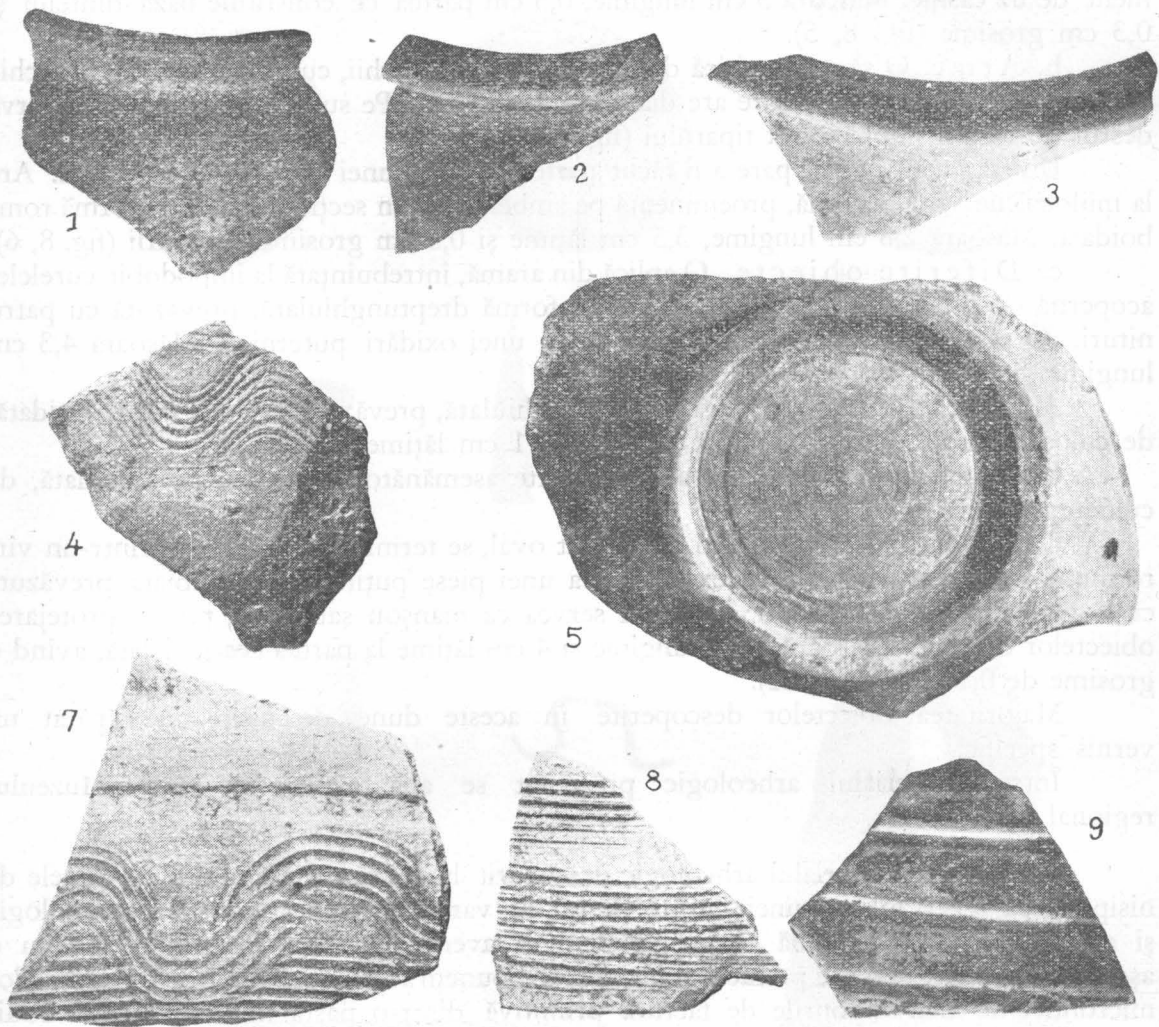

Fig. 9. — Ceramică din epoca migrațiilor, descoperită pe terasa secundară a Călmățuiului (punctele II, VI și VII de pe fig. 5)

III. Astfel, în imediata apropiere de comuna Largu, în partea de nord-est, se află o « popină », în actuala luncă a pîrăului Călmățui. Popina are o formă lunguiată, cu diametrul longitudinal de aproximativ 150 m, diametrul transversal de 60—70 m și înălțimea 5—6 m față de nivelul actual al luncii Călmățuiului (fig. 5, III). Ea este bine conservată, fiind acoperită cu o iarbă deasă ce servește drept islaz comun. Pe suprafața ei se găsesc mici fragmente ceramice ce aparțin epocii neolitice. N-am găsit nici un fragment ceramic mai concludent care să poată indica în ce cultură materială se încadrează așezarea. Majoritatea cioburilor colectate aparțin vaselor de uz comun, ceramică specifică întregii epoci neolitice.

După aspectul morfologic, popina este caracteristică așezărilor din marea arie de răspîndire a culturilor de tip Boian-Gumelnița, similară cu cele două popine descoperite de noi la Lișcoteanca, tot în actuala luncă a Călmățuiului.

IV. Continuînd firul cercetărilor pe aceeași terasă, în curtea locuitorului Dragomir C. Voicu, comuna Largu, se găsește o parte dintr-o movilă ce ascunde în ea urme materiale. După informațiile sătenilor, movila se întindea inițial pe o suprafață mai mare, așa încît perimetrul ei atinge ogrăzile vecine ale țăranilor Neculai I. M. Radu și Radu Mircea, cît și curtea de peste drum a lui Petrea Mircea (fig. 5, IV).

Movila a fost construită dintr-un pămînt argilos, cărat desigur din lunca Călmățuiului. Sub nivelul movelei se văd urme de pămînt ars la roșu-cărămiziu și cărbuni de lemnărie. Avem informații că aici s-au găsit și se mai găsesc încă bîrne mari de lemn carbonificate, în cantități mari, de unde fierarii satului se aprovizionau cu cărbuni. Tot după spusele locuitorilor, în trecut se zice că ar fi fost descoperite unele morminte, despre care nu putem da detalii.

V. La punctul numit «Pogoanele Satului», în partea de nord-vest a comunei Largu, pe ogorul lui Toader Iordache, s-a descoperit o rîșniță primitivă de mîna, din piatră de rîu, de formă ovală, puternic alveolată din cauza întrebuiințării intense. Unul din capete este știrbit în două locuri. Măsoară 34 cm diametrul longitudinal, 17 cm diametrul transversal și 5 cm grosime. În acest loc se văd urme de locuire, documentate prin bucăți de chirpici ars, cenușă și printr-un mare număr de cioburi. O parte din cioburi sînt din pastă pură, fină, de culoare cenușie lucrată la roata olarului. Altele sînt mai puțin fine, specifice vaselor de proporții mari pentru păstrat proviziile, ornamentate în benzi încizate orizontal și vălurat.

Împreună cu ceramica aceasta, se găsește alta mai grosolană, dintr-o pastă amestecată cu foarte mult nisip și pietricele, de culoare gri și gălbuie-roșcată, ornamentată cu caneluri orizontale, lucrată la roata olarului. Este poroasă și zgrunțuroasă la pipăit, caracteristică ceramicii din perioada migrației popoarelor (sec. III—IV e.n.). Menționăm că în acest loc s-au găsit cîteva cioburi neconcludente ce ar putea aparține primei epoci a fierului.

VI—VII. În continuare, urmărind meandrele aceleiași terase, întîlnim alte două puncte unde sînt dovedite resturi de locuire, aparținînd aceleiași epoci istorice. Un punct este cunoscut sub denumirea de «Ochiul bolboceului», iar celălalt se numește «Vîjiitoarea». Ambele puncte arheologice se află situate în partea de nord—nord-vest a comunei Largu (fig. 5, VI—VII).

Aici au fost sesizate de țărani, în timpul muncilor agricole, suprafețe masate de chirpici ars și cioburi. Într-adevăr, la fața locului materialele arheologice se găsesc în cantități apreciable.

Menționăm că punctul «Vîjiitoarea» are cea mai dominantă poziție dintre toate cele descrise pînă aici, avînd pe el și o movilă.

Așezarea se află situată pe moșia satului Luciu, raionul Pogoanele, regiunea Ploiești, punct de interferență cu regiunea Galați. Este orientată nord—nord-vest față de comuna Largu și est—nord-est față de satul Luciu, la egală distanță de circa 2500 m

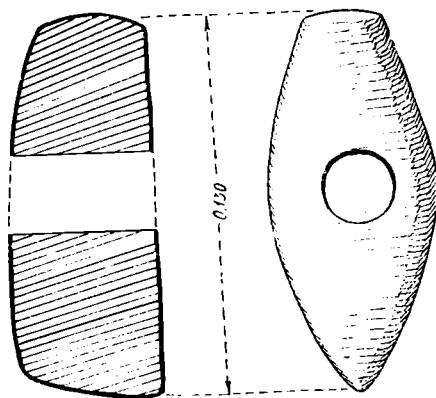

Fig. 10. — Topor-ciocan de piatră lustruită de la Largu.

între aceste două sate. Dintre cioburile colectate din acest loc fac parte și două de factură romană; un ciob din pastă bună, de culoare cărămizie, este decorat cu caneluri largi și adinci, iar celălalt dintr-o pastă fină, cenușie, aparține unui vâscior cu fundul inelar. Are aplicat pe el o șampilă (fig. 9, 9; fig. 11, 6—7).

Pe lângă cele descrise, mai putem semnală existența unui topor-ciocan din piatră, cu orificiu de înmănușare, găsit de locuitorul Sava Gh. Radu la niște copii ce se jucau cu el pe drum, la ieșirea din comuna Largu spre gara Sătucani. Cu toate insistențele

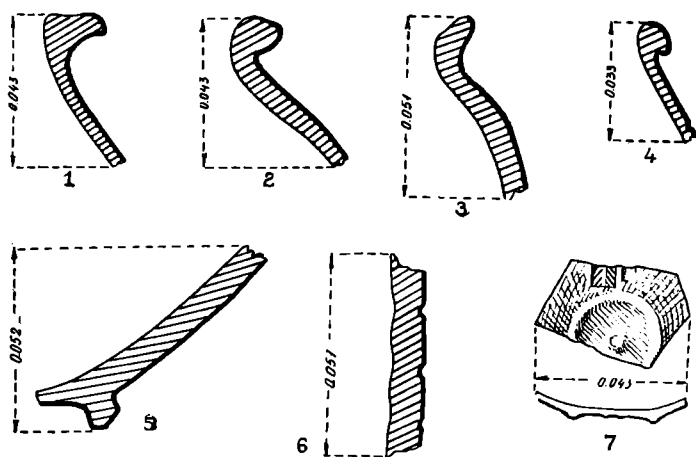

Fig. 11. — Ceramică romană (nr. 6 și 7) și din epoca migrațiilor, descoperită pe terasa secundară a Călmățuiului (punctele II, VI și VII de pe fig. 5).

noastre, n-am izbutit să aflăm locul exact de proveniență a acestui topor. Toporul-ciocan este confecționat dintr-o gresie siliicioasă fin-micacee¹, frumos lustruit, cu 'muchia ușor bombată și tăișul puțin oblic, cu vârful interior prelungit. Are două brațe: un braț tăiș, lung de 6,50 cm, lat de 4,50 cm, și un braț ciocan, lung de 6,50 cm, cu secțiunea aproape circulară, în diametru de 3,8 cm și orificiul de înmănușare avînd un diametru de 2 cm. În profil, toporul are o ușoară arcuire naviformă (fig. 10).

Toporul aparține epocii de bronz. Pe terasa secundară a Călmățuiului n-au fost semnalate pînă în prezent urme materiale de locuire din epoca bronzului; dar, probabil, undeva pe teritoriul vecin comunei Largu, există vreo așezare ce aparține epocii bronzului.

În general, ceramica colectată din locurile sus-numerate, privită din punct de vedere al pastei, tehnicii și decorului este similară și se poate împărți astfel: a) ceramică din pastă cenușie, fină; b) ceramică de aceeași culoare, dar zgrunțuroasă, cu mult degresant de nisip și pietricele, și c) ceramică de culoare gălbuie-roșcată cu același degresant, specifică sec. III-IV.

În ceea ce privește formele vaselor, putem distinge castroane cu buza ușor îngroșată și fundul inelar, borcane cu buza răsfrîntă orizontal sau cu buza îngroșată (fig. 11, 1—5), fragmente de căni, precum și fragmente de vase mari (chiupuri). Decorul este redat exclusiv prin incizii puternice, în fascicule vălurate și orizontale, aplicat mai mult vaselor făcute din pastă cu impurități.

★

Propuneri. Pentru a verifica și completa datele obținute prin cercetarea noastră sumară, atît în necropola de la «Cornul malului», comuna Largu, care se distruge din cauza unor factori independenți de voința omului, cît și în celelalte puncte, socotim că ar fi necesar să se efectueze urgent săpături de salvare în cele două dune, precum și unele sondaje în celelalte puncte semnalate pe terasa secundară a Călmățuiului.

¹ Roca toporului a fost determinată la laboratorul de mineralogie și paleontologie al Universității «Alex. I. Cuza» din Iași, în luna decembrie 1955.

Deux points plus importants ont été identifiés: 1) Lișcoteanca et 2) Largu (fig. 1 et 5).

1) A Lișcoteanca on a découvert un tell, situé dans la prairie marécageuse du Călmățui, à la surface duquel on a trouvé des restes céramiques appartenant à la phase Giulești de la civilisation Boian (fig. 2), ainsi que des vestiges matériels plus récents, correspondant à la civilisation Gumelnița (fig. 3).

Dans le même village, sur la terrasse secondaire du Călmățui (fig. 1, 3) on a découvert des vestiges matériels appartenant à la civilisation Gumelnița et d'autres de l'époque de la migration des peuples.

2) Sur le territoire de la commune de Largu, il existe des dunes mouvantes de sable. Dans deux de ces dunes, on a découvert une nécropole dont on a recueilli une série d'objets (fig. 6—8), en vertu desquels la nécropole peut être datée au début de l'époque des migrations (IIIe—IVe siècles). De même, sur la terrasse secondaire du Călmățui, aux environs de la même commune Largu, on a signalé une série d'autres endroits (fig. 5) où se trouvent également des traces matérielles de l'époque des migrations des peuples.

Au point dit « Vîjiitoarea » (fig. 5, VII) on a trouvé aussi quelques fragments de poterie de facture romaine.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Esquisse des environs du village Lișcoteanca.

Fig. 2. — Fragments céramiques de Lișcoteanca, tell n° 1, appartenant à la phase Giulești de la civilisation Boian.

Fig. 3. — Céramique de type Gumelnița de la même station de Lișcoteanca.

Fig. 4. — Céramique de l'époque des migrations découverte près de Lișcoteanca (point 3 de la fig. 1).

Fig. 5. — Esquisse des environs de la commune de Largu, avec les points où l'on a fait des trouvailles archéologiques.

Fig. 6. — Céramique de l'époque des migrations découverte dans les dunes de sable de Largu (point I de la fig. 5).

Fig. 7. — Différents objets de parure découverts dans les dunes de Largu (point I de la fig. 5).

Fig. 8. — Différents objets découverts dans les dunes de Largu (point I de la fig. 5).

Fig. 9. — Céramique de l'époque des migrations, découverte sur la terrasse secondaire du Călmățui (points II, VI et VII de la fig. 5).

Fig. 10. — Hache-marteau en pierre polie de Largu.

Fig. 11. — Céramique romaine (n° 6 et 7) et de l'époque des migrations, découverte sur la terrasse secondaire du Călmățui (points II, VI et VII de la fig. 5).

*Dat la cules 26.11.1956. Bun de tipar 23.05.1957. Tiraj 2700.
Hîrtie velină satinată ilustrații 65/gm². Format 8/61×86.
Coli editoriale 32,5. Coli de tipar 39 1/2. Comanda 1588.
A. 05314. Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare
902.6 (498) (082). Pentru bibliotecile mici indicele de cla-
sificare 902.6 (R) (082).*

Tiparul executat la Întreprinderea Poligrafică nr. 4
Calea Șerban Vodă nr. 133-135 — București, R.P.R.

De altfel, în legătură cu aceste puncte arheologice aflate, în marea lor majoritate, pe terasa secundară a Călmățuiului, vom întreprinde cercetări de teren pe unități geografice, adică vom urmări din punct de vedere arheologic întreaga terasă secundară, precum și cîmpia Călmățuiului, începînd de la izvoarele pîrăului pînă la vărsarea sa în Dunăre.

IOAN T. DRAGOMIR

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ДОЛИНЕ КЭЛМЭЦУЮЛА

(КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ)

Настоящее сообщение содержит результаты археологических исследований, предпринятых автором в долине речки Кэлмэцуй (Галацкая область), под руководством Галацкого областного музея. В прошлом эта область, что касается археологических исследований, была совершенно заброшена.

Было обнаружено два значительных пункта, а именно: Лишкотянка и Ларгу (рис. 1 и 5).

1. В Лишкотянке была обнаружена насыпь в болотистой долине речки Кэлмэцуй, где были найдены остатки керамики, принадлежащие фазе Джулешти культуры Боян (рис. 2), а также следы более позднего периода, относящиеся к культуре Гумельница (рис. 3).

В той же местности, на второй террасе Кэлмэцуй (рис. 1 и 3) были обнаружены следы культуры Гумельница и другие культуры эпохи переселения народов.

2. На территории села Ларгу существуют ползучие песчаные дюны. В двух из этих дюн обнаружен некрополь, где были вскрыты многочисленные предметы (рис. 6—8), на основании которых его можно датировать началом эпохи великого переселения народов (III—IV вв.). На вторичной террасе Кэлмэцуй, в окрестностях того же села Ларгу, были обнаружены еще несколько других пунктов (рис. 5), где найдены следы культуры эпохи переселения народов.

В пункте, называемом «Выжиитоаре» (рис. 5, VII), найдены и черепки керамики римской фактуры.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Чертеж окрестностей села Лишкотянка.

Рис. 2. — Керамические фрагменты из Лишкотянки. Холмик № 1, принадлежащий фазе Джулешти культуры Боян.

Рис. 3. — Керамика типа Гумельница из того же поселения в Лишкотянке.

Рис. 4. — Керамика эпохи переселения народов, обнаруженная вблизи Лишкотянки (пункт III, рис. 1).

Рис. 5. — Чертеж окрестностей села Ларгу с указанием места, где были обнаружены находки.

Рис. 6. — Керамика эпохи переселения народов, открыта в песочных дюнах Ларгу (пункт I, рис. 5).

Рис. 7. — Различные украшения, обнаруженные в дюнах Ларгу (пункт I, рис. 5).

Рис. 8. — Различные предметы, обнаруженные в дюнах Ларгу (пункт I, рис. 5).

Рис. 9. — Керамика эпохи переселения народов, обнаруженная на вторичной террасе Кэлмэцуй (пункты II, VI, VII, рис. 5).

Рис. 10. — Топор-молоток из обтесанного камня из Ларгу.

Рис. 11. — Романская керамика (№ 6 и 7) и керамика эпохи переселения народов, обнаружена на вторичной террасе Кэлмэцуй (пункты II, VI, VII, рис. 5).

EXPLORATIONS ARCHÉOLOGIQUES DANS LA VALLÉE DU CĂLMĂȚUI

(RÉSUMÉ)

Dans ce rapport l'auteur fait une présentation sommaire des travaux archéologiques entrepris par lui dans la vallée du Călmățui, sous les auspices du Musée régional de Galați. Dans le passé, cette région a été presque entièrement négligée du point de vue des recherches archéologiques.